

Pavadinimas: Eurojusto ataskaita apie neteisėtą prekybą narkotikais. Teismo bendradarbiavimo patirtis ir sunkumai

Data:

2021-04-13

- Neteisėta prekyba narkotikais vis dar yra **labai pelninga rinka** visame pasaulyje, kurios numatoma vertė vien tik Europos Sąjungoje siekia **30 milijardų eurų** per metus. Bendras poveikis visuomenei – sveikatos apsaugai, valdymui, ekonomikai ir kitoms netiesiogiai veikiamoms sritims – yra katastrofiškas. Poveikis taip pat daromas ir teisėsaugai bei teisminėms institucijoms, kurioms kyla daug sunkumų dėl smarkiai padidėjusio neteisėtos prekybos narkotikais bylų skaičiaus. Daugeliui ES valstybių narių yra sudėtinga skirti pakankamai išteklių kovai prieš ypač lanksčias nusikalstamas organizacijas, veikiančias tarpvalstybiniu mastu.
- Be to, atviros sienos ir dėl skirtingų teisinių sistemų ES kylanti painiava yra palankios aplinkybės Europoje veikiantiems organizuotiems nusikaltėlių tinklams. Siekdamas veiksmingai pašalinti šias kliūtis, **teisminės institucijos** ES ir už jos ribų **sėkmingai bendradarbiauja**, o joms tai daryti padeda **Europos Sąjungos bendradarbiavimo baudžiamosios teisenos srityje agentūra (Eurojustas)**. Numatoma, kad ateinančiais metais kreipimusi į Eurojustą skaičius padidės, ir rengiant planus į tai reikėtų atsižvelgti.
- Šioje ataskaitoje apžvelgiama teismo bendradarbiavimo, kovojant prieš neteisėtos prekybos narkotikais, **patirtis ir sunkumai**. Pagal taikomą **metodiką** buvo nustatytos ir analizuotos kelios tinkamos bylos iš praktinės patirties, kuri buvo sukaupta per agentūros paramą nagrinėjant neteisėtos prekybos narkotikais bylas nuo 2017 m. iki 2020 m. (1 838 bylos). Bylų analizė suskirstyta į šešis skyrius.
- Ataskaitoje aprašoma parama, kurią Eurojustas teikia siekiant įveikti sunkumus, dažniausiai kylančius dėl šių septynių sričių: naujos psichoaktyviosios medžiagos ir preprekursoriai, bendradarbiavimas su ES nepriklausančiomis šalimis (bendradarbiavimo susitarimai, kontaktiniai punktai ir neoficialus bendradarbiavimas), kontroliuojamasis gabenimas, jurisdikcijos kolizija, finansų tyrimas, turto atsekamumas ir atgavimas, Europos tyrimo orderis ir neteisėta prekyba narkotikais skaitmeninėje aplinkoje.
- Remiantis šia analize ir Eurojusto teismo bendradarbiavimo patirtimi šioje srityje, ataskaitoje siūloma ir aprašoma **geriausia** tarpvalstybinių tyrimų **patirtis**. Pateikiamos **išvados** ir pateikiamos **rekomendacijos**, kurias būtų galima apibendrinti taip, kaip aprašyta toliau.
 - ES pastangos įveikti teismines kliūtis dėl naujų psichotropinių medžiagų ir narkotikų pirmtakų **turėtų būti tęsiamos ir stiprinamos**. Kol teisminės institucijos vis dar susiduria su sunkumais savo veikloje, Eurojustas yra tinkama organizacija siekiant remti teismines institucijas.
 - Nuolatinis ir tvirtesnis bendradarbiavimas su ES nepriklausančiomis šalimis, dalyvaujant Eurojusto ryšių prokurorams, naudojantis kontaktiniais punktais ir kitais tinklais ar priemonėmis, yra labai naudingas tiriant daugelį neteisėtos prekybos narkotikais bylų – pastebima **akivaizdi papildoma nauda nacionaliniams tyrimams**. Remdamasis naujausia ES saugumo sąjungos strategija ir 2021–2025 m. ES narkotikų strategija, Eurojustas palankiai vertina ir aktyviai remia bendradarbiavimo su ES nepriklausančiomis šalimis skatinimo ir stiprinimo siekius, pavyzdžiui, tolesnio bendradarbiavimo sutarčių sudarymą, kontaktinių punktų tinklo plėtimą ir visapusiškesnį bendradarbiavimą su kitomis institucijomis, agentūromis ir tinklais.

- Eurojusto pagalba gali būti ypač vertinga **tarpvaldybinio kontroliuojamojo gabenimo** atvejais, siekiant padėti nacionalinėms teisminėms institucijoms įveikti kliūtis dėl skirtingų teisinių sistemų Europoje – į tai reikia atsižvelgti numatant ir vykdant kontroliuojamąjį gabenimą. Siekiant palengvinti teisminį bendradarbiavimą šioje srityje, reiktų apsvarstyti galimybę **geriau suderinti ir konkrečiais teisiniais aktais apibrėžti šią tyrimo priemonę ES lygmeniu**.
- Tam, kad būtų išvengta neigiamų pasikartojimų lygiagrečiuose tyrimuose, pavyzdžiui, *ne bis in situacijų*, Eurojustas siūlo savo pagalbą tais atvejais, kai galima **jurisdikcijos kolizija**. **Bendra rekomendacija (arba prašymas)** tam tikrais atvejais gali tapti vertinga galimybe gauti nešališką nuomonę dėl pažangos.
- Finansinis tyrimas neteisėtos prekybos narkotikais byloje, ypač turto išaldymas, konfiskavimas ir išieškojimas, gali būti ypač svarbus, atsižvelgiant į tai, kokį poveikį tai turi nusikalstamai organizacijai. Atitinkamos šalys yra skatinamos visapusiškai pasinaudoti **turto susigrąžinimo tarnybomis, finansinės žvalgybos padaliniais (FŽP)** ir kitais tinklais. Eurojustas remia teisininkus visuose jų finansinio tyrimo etapuose ir įgyvendinant naująjį **Reglamentą dėl nutarimų išaldyti ir nutarimų konfiskuoti turtą** (Reglamentas (ES) 2018/1805).
- **Europos teisminis kovos su kibernetiniais nusikaltimais tinklas** yra svarbus dalyvis ir teikia vertingą paramą kovojant su neteisėta prekyba narkotikais tamsiajame internete, virtualiose platformose ar naudojant skaitmenines ryšių priemones. Kadangi tokiems tyrimams dažnai reikia specialių žinių ne vien tik teisėsaugos lygmeniu, bet ir teisminėse institucijose, ypač tarpvalstybinėse byloje, Eurojustas taip pat **skatina teisininkus atitinkamais atvejais kreiptis į savo Europos teismo kovos su kibernetiniais nusikaltimais tinklo kontaktinius punktus**.
- Labai rekomenduojama sukurti **bendrą tyrimų grupę** dėl atitinkamų neteisėtos prekybos narkotikais bylų. Priešingai nei dažnai baiminamasi, sukurti jungtinę tyrimų grupę teisminėms institucijoms dar niekada nebuvo taip paprasta, kadangi **Eurojustas siūlo paramą visais jungtinės tyrimų grupės kūrimo etapais** – teikiama pagalba derybų, rengimo, sudarymo, administravimo ir finansavimo klausimais.
- Nepaisant perspektyvių ir sėkmingų Eurojusto **bendradarbiavimo centrų** veiklos rezultatų (pvz., bendrų veiksmų dienos, kai tuo pačiu metu vykdomi koordinuoti areštai, kratos ir konfiskavimas), nacionalinės teisminės institucijos, atrodo, nėra linkusios prašyti įsteigti bendradarbiavimo centrus dėl neteisėtos prekybos narkotikais bylų. Todėl Eurojustas **kviečia ir ragina teismines institucijas daugiau naudotis šia veiksminga priemone šioje nusikaltimų srityje**.
- **Pridėtinė ankstyvo kreipimosi į Eurojustą vertė** galiausiai sustiprina tarptautinį bet kurios nacionalinės neteisėtos prekybos narkotikais bylos aspektą. Todėl Eurojustas **ragina tarpvalstybinėse neteisėtos prekybos narkotikais byloje dalyvaujančias institucijas** kuo anksčiau kreiptis į savo atitinkamus nacionalinius narius ir aptarti esamas galimybes konkrečiose byloje.